

METHODOLOGY OF FORMING CREATIVE THINKING IN PRIMARY CLASS STUDENTS THROUGH THE ANALYSIS OF AN ARTISTIC WORK

Shahribonu Iskandarova, Bukhara State Pedagogical Institute, 2nd year
 master's student

Annotation: This article discusses the methodology for developing students' creative thinking through the analysis of works of art in primary school reading literacy classes. It also analyzes effective methods of working on a literary text based on scientific sources, reveals ways to develop students' skills in deep understanding of the text, perception of the author's idea, differentiation of images and artistic means, and independent creative conclusions. The article also substantiates the importance of lessons organized on the basis of interactive methods, creative tasks, and problem situations.

Keywords: reading literacy, analysis of a work of art, creative thinking, methodology, primary education, competence, interactive methods.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimi o'quvchilarning nafaqat bilim olishiga, balki mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi va hayotiy muammolarni hal eta olish kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan. Shu nuqtai nazardan, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'qish savodxonligi darslari muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki aynan ushbu bosqichda o'quvchilarda tafakkur asoslari, nutq madaniyati va ijodiy fikrlash qobiliyatlari shakllanadi.

Badiiy asarlarni o'rganish jarayoni o'quvchilarning tasavvurini kengaytiradi, estetik didini tarbiyalaydi va ularni mustaqil fikr yuritishga undaydi. Ayniqsa, badiiy asar tahlili orqali o'quvchi voqealarni chuqur anglaydi, qahramonlarga baho beradi, muallif pozitsiyasini tushunadi va o'z munosabatini shakllantiradi. Bu esa ijodiy fikrlashni rivojlantirishning asosiy omillaridan biridir.

Badiiy asar tahlili-bu faqat matn mazmunini qayta hikoya qilish emas, balki uni anglash, tahlil qilish, baholash va yangicha talqin etish jarayonidir. Ushbu jarayon davomida o'quvchilarda quyidagi muhim kompetensiyalar shakllanadi. Jumladan :

Axborot bilan ishlash kompetensiyasi – matndan asosiy g‘oyani ajratib olish, voqealar ketma-ketligini tushunish;

Ijodiy tafakkur kompetensiyasi – voqealarni turli nuqtai nazardan baholash, yangi g‘oyalar ilgari surish;

Kommunikativ kompetensiya – o‘z fikrini og‘zaki va yozma tarzda aniq va ravon ifodalash;

Shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalar – qahramonlar xatti-harakatini baholash orqali hayotiy xulosalar chiqarish.

Boshlang‘ich ta’lim jarayonida badiiy asar bilan ishlash faqat mazmunni o‘zlashtirish bilan cheklanmasligi lozim. O‘qituvchi matn ustida ishlashda o‘quvchining individual yondashuvini ham inobatga olishi zarur. Chunki har bir o‘quvchi asarni turlicha qabul qiladi va talqin etadi. Bu esa ijodiy fikrlashning tabiiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

Badiiy asar tahlilida refleksiya elementlaridan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. O‘quvchi o‘z fikrini qayta ko‘rib chiqish orqali yanada chuqurroq xulosalarga keladi. Shu bilan birga, matn asosida muqobil fikrlar ilgari surish o‘quvchining erkin tafakkurini shakllantiradi. Dars jarayonida bahs-munozara tashkil etish o‘quvchilarning muloqot madaniyatini ham rivojlantiradi. Ular o‘z fikrini asoslash, boshqalarning qarashlarini hurmat qilishni o‘rganadi.

Bundan tashqari, badiiy matnlarni sahnalashtirish orqali o‘quvchilarning ijodiy faolligi ortadi. Rolga kirish jarayonida o‘quvchi qahramonning ichki kechinmalarini his etadi. Bu esa empatiya tuyg‘usini shakllantiradi. Empatiya esa ijtimoiy kompetensiyaning muhim tarkibiy qismidir. Badiiy asar orqali o‘quvchilar axloqiy qadriyatlarni ham anglab boradi. Vizual vositalardan foydalanish ham samaradorlikni oshiradi. Masalan, matn asosida rasmlar chizish yoki sxemalar tuzish o‘quvchining analitik fikrlashini kuchaytiradi. Raqamli texnologiyalarni qo‘llash esa darsni yanada qiziqarli va interfaol qiladi. Multimediya vositalari orqali badiiy asar mazmunini jonlantirish mumkin. Bu esa o‘quvchining e’tiborini uzoq vaqt saqlashga yordam beradi. Shuningdek, o‘quvchilarga mustaqil ijodiy topshiriqlar berish muhim hisoblanadi. Masalan, ular qisqa hikoya yozish yoki mavjud matnni

davom ettirish orqali o'z tasavvurlarini namoyon etadi. Bunday faoliyat o'quvchining o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. O'qituvchi esa bu jarayonda yo'naltiruvchi rolni bajaradi.

Natijada, badiiy asar bilan ishlash jarayoni kompleks pedagogik faoliyatga aylanadi. Unda o'quvchining bilim, ko'nikma va kompetensiyalari uyg'un rivojlanadi. Bu yondashuv boshlang'ich ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Eng muhimi, o'quvchi o'qish jarayonidan zavq olishni o'rganadi. Bu esa kelajakda mustaqil bilim olishga mustahkam zamin yaratadi.

Badiiy asar ustida ishlash jarayonida o'quvchi nafaqat bilim oladi, balki o'z ichki dunyosini boyitadi, tasavvurini kengaytiradi va mustaqil fikrlashga o'rganadi. Boshlang'ich sinflarda badiiy asar tahlilini samarali tashkil etish uchun quyidagi metodik yondashuvlardan foydalanish maqsadga muvofiq:

Savol-topshiriqlar tizimi. Bu usul orqali o'quvchilarning fikrlash faoliyati faollashtiriladi. Savollar oddiydan murakkabga qarab tuziladi va o'quvchini tahlilga undaydi. Masalan: 1. Asarda qanday voqealar sodir bo'ldi?

2. Qahramon nima sababdan bunday yo'l tutdi?

3. Siz uning o'rnida bo'lsangiz, qanday qaror qabul qilgan bo'lardingiz?

Kreativ tahlil metodi. Ushbu metod o'quvchilarning tasavvurini rivojlantiradi.

Ular: 1. hikoyaga yangi yakun yaratadi;

2. qahramon xarakterini davom ettiradi;

3. voqealarni boshqa muhitga ko'chirib tasvirlaydi.

Interfaol metodlar

“Aqliy hujum” – g'oyalarni erkin ilgari surish;

“Rolga kirish” – qahramon obrazini jonlantirish;

“Klaster” – tushunchalar o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rsatish.

Bu metodlar o'quvchini dars markaziga olib chiqadi va uni faol ishtirokchiga aylantiradi.

3-sinf o'qish savodxonligi darsligidagi “Karim polvon” hikoyasini tahlil qilish jarayonida quyidagi topshiriqlarni qo'llash mumkin:

-“Hikoyada qanday ot turlari keltirilgan?”

-“Qahramonning qarorini o‘zgartirib, hikoyani boshqacha yakunlang.”

-“Asardagi voqealarni o‘z hayotingiz bilan bog‘lab tushuntiring.”

Bunday topshiriqlar o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini, voqealarga baho berish qobiliyatini, ijodiy yondashuvini rivojlantiradi.

Xulosa. Boshlang‘ich sinf o‘qish savodxonligi darslarida badiiy asar tahlilini metodik jihatdan to‘g‘ri tashkil etish o‘quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Interfaol va kreativ metodlardan foydalanish orqali o‘quvchilar matnni chuqur anglaydi, mustaqil fikr yuritadi, o‘z qarashlarini asoslaydi va hayotiy xulosalar chiqaradi. Badiiy asar tahlili o‘quvchining nafaqat bilim darajasini oshiradi, balki uning shaxs sifatida shakllanishiga ham xizmat qiladi. Kelgusida ushbu jarayonni raqamli texnologiyalar bilan boyitish, interaktiv platformalar orqali ijodiy topshiriqlarni tashkil etish o‘quvchilarning kompetensiyalarini yanada rivojlantirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayeva F. Ta’lim tizimi sifatini oshirishda pisa va timss kabi xalqaro tadqiqotlarning roli //центр научных публикаций (buxdu. uz). – 2021. – Т. 3. – №. 3.

2. Nurillayevna A. F. Teaching Scientific Popular Articles in Mother Nili and Reading Literacy Courses //European journal of innovation in nonformal education. – 2022. – Т. 2. – №. 3. – С. 47-50. 3. Abdullayeva F. Methodological possibilities of organization of primary school technology lessons with pedagogical technologies //центр научных публикаций (buxdu. uz). – 2021. – Т. 8. – №. 8. 4. Nurullayevna A. F. Ona tili va o‘qish savodxonligi darslarida ilmiy ommabop maqolalarni o‘rgatish //барқарорлик ва етакчи тадқиқотлар онлайн илмий журналі. – 2022. – Т. 2. – №. 4. – С. 406-409.

5. Kurbanova S. Педагогическая технология—целостная система образовательного процесса курбанова шоира нарзуллаевна, абдуллаева феруза, очилова го //центр научных публикаций (buxdu. uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.

6.Курбанова Ш. Н., Абдуллаева Ф., Очилова Г. О. Педагогическая технология—целостная система образовательного процесса //новые педагогические исследования: сборник статей IV. – 2021. – С. 20.

7.Qurbonova S. N., Abdullayeva F. Tarbiya darslarida interfaol metodlardan foydalanish // Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 6. – С. 1030-1035.

8.Абдуллаева, Ф. Н. (2022). Boshlang‘ich sinf ona tili va o‘qish savodxonligi darslarida ilmiy-ommabop maqolalarni o‘rgatishning metodik imkoniyatlari: <https://doi.org/10.53885/edinres.2022.9.09.034> Abdullayeva Feruza Nurilloevna Buxoro davlat universiteti o‘qituvchisi. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (9), 243-246.

9.Abdullayeva Feruza, N. (2022). Start Methodological Options for Teaching Scientific and Popular Articles in First Grade Mother Tongue and Reading Literacy Classes. International Journal of Trend in Scientific Research and Development, 6(6), 1433-1436.

10.Nurilloevna, A. F. (2022). General Structure of Teaching Courses of Popular Scientific and Artistic Articles on the Theme of the Seasons of the Year. Web of Scholars: Multidimensional Research Journal, 1(6), 1-5